

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ*

*Strategic Importance and Comparative Analysis of Trash Intelligence within
the Framework of Counter Intelligence Principles*

Kadir Murat ALTINTAŞ**

Öz

Atık istihbaratı, sosyal mühendislik yöntemlerinden "çöplük dalışı" tekniği ile hedef unsura ait medikal, ekonomik, askeri, siber ya da bilimsel veri ve bilginin temin edilmesini sağlayan, göreceli olarak düşük maliyetli ama getirisi oldukça yüksek bir bilgi toplama yöntemidir. Bu çalışmanın amacı, alan yazında yeterince araştırılma fırsatı bulunamamış ancak uygulamada geniş ölçüde kullanım imkânına sahip bir istihbarat toplama yöntemi olarak, atık istihbaratına ilişkin temel kavramsal çerçevenin oluşturulması yanında, istisnasız tüm güncel istihbarat alanları ile eş zamanlı kullanım imkânı bulunan bir kavram olarak atık istihbaratının, istihbarata karşı koyma prensipleri bakımından stratejik önemini vurgulamak ve uygulamaya yönelik genel vizyonel çerçeveyi oluşturabilmektir.

Anahtar Sözcükler: İstihbarat, İstihbarata Karşı Koyma, Atık İstihbaratı, Çöplük, Çöplük Dalışı.

Abstract

Trash intelligence is an information gathering method that provides medical, economic, military, cyber or scientific data and information about the target with the "dumpster diving" technique, which is one of the most remarkable methods of social engineering. The aim of this study is to establish the basic conceptual framework of trash intelligence that has not been adequately researched in the literature, but has the opportunity to be widely used in practice. Besides, it is also aimed to emphasize its strategic importance in terms of the principles of counter-intelligence and to create the general visionary framework for implementation.

Keywords: Intelligence, Counter Intelligence, Trash Intelligence, Dumpster, Dumpster Diving.

* **Makale Geliş Tarihi:** 21.10.2021 **Yayına Kabul Tarihi:** 20.12.2021

** Prof. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi,
e-posta: kadiraltintas@ibu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8422-1086.

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

GİRİŞ

İstihbarat üretim sürecinin iki önemli aşamasından ilki, bilgi toplama sürecidir. Günümüzde yaygın bir biçimde kullanım alanı bulan başlıca bilgi toplama yöntemleri arasında insan istihbaratı, teknik istihbarat, açık kaynak istihbaratı, sosyal medya istihbaratı, finansal istihbarat veya jeouzamsal istihbarat gibi teknoloji ağırlıklı yöntemler sayılabilir.

Yukarıda isimleri zikredilen ve alan yazında oldukça kapsamlı araştırmalar yapılan bilgi toplama yöntemleri dışında, ancak en az onlar kadar stratejik öneme sahip bir diğer metodoloji ise atıkların veya çöplerin incelenmesi ve akabinde analizi yoluyla icra edilen istihbarat üretimidir. Bu istihbarat üretim yöntemini genel hatlarıyla, insanlar tarafından kullanım dışı bırakılmış her türlü sıvı ya da katı maddenin, “işe yarayacak bir şeyler bulabilmek amacıyla” incelenmesi olarak özetleyebiliriz. Her ne kadar kolay uygulanabilir ve diğer istihbarat toplama yöntemlerine göre teknolojik altyapı gereksinimi daha sınırlı bir istihbarat üretim yöntemi de olsa, “bir insanın çöpü, diğer insanın hazinesidir” deyişi, aslında bu faaliyet türünün zihinsel arka planını yansıtmaktadır.

Kısaca çöp, atık, hurda, moloz veya künye olarak ifade edebileceğimiz “artıklar”, günümüzde modern insanın günlük yaşamının vazgeçilmez bir öğesidir. İnsanların sosyokültürel, teknolojik, ekonomik veya fizyolojik faaliyetleri neticesinde ortaya çıkan ve bireyin yaşantısı bakımından herhangi bir anlamı/önemi kalmamış, başka bir ifadeyle, kişi tarafından yeniden kullanılması/değerlendirilmesi mümkün olmayan materyaller, genelde insanlar tarafından yaşadıkları yakın sosyal çevreden uzaklaştırılmak durumundadır. Böylelikle insanlardan atık/çöp merkezlerine veya geri dönüşüm (kazanım) tesislerine bir yönelim başlar ve adeta bir döngü (kapalı sistem) ortaya çıkar.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Sınırsız bir kullanım alanı bulunan ve çok farklı alanlarda (endüstriyel casusluktan medikal istihbarata, terörle mücadeleden siber casusluğa kadar) veri ve bilgi teminini mümkün kılan atık istihbaratının temel varsayımı; çoğu insanın atıklarını veya çöplerinin düzgün bir şekilde işlevsiz hale getirme hususunda kayıtsız davrandığıdır. Hedef unsur tarafından kullanım dışı bırakılmış; ancak fiziki bütünlüğü bozulmamış ya da kısmen niteliğini kaybetmiş “artık malzemeler”, değerlendirmesini bilen taraflarca adeta birer hazine değerindedir. İlgili varlığın bütünlüğünün bozulmamış olması büyük bir fırsat (başka bir açıdan ise zafiyet) olmakla birlikte, aksi durumlarda dahi teknik imkân ve kabiliyetler doğrultusunda istenilen veri ve bilgilere ulaşmak mümkün olmaktadır.

Çöpe atılmış veya geri kazanma gönderilmiş bir bilgisayarın/tabletin işlevsel hale getirilerek silinmiş/silinmemiş dosyalara erişim imkânı ya da hedef unsur tarafından kullanım dışı bırakılmış uçak biletleri, post-it’ler, USB’ler, prototipler, tam olarak imha edilmemiş kayıtlar, randevu defterleri, süresi dolmuş sözleşmeler vb. materyaller, genelde atık istihbaratın ilgi alanına girmektedir. Her ne kadar şirketler dünyasında, rakip şirketin endüstriyel atıklarının takibi ve ele geçirilmesi etik açıdan uygun bir faaliyet olarak kabul edilmese de ofislerde ya da şirketlerin atık sahalarında yapılan “araştırma ve incelemelerin” önüne geçilememektedir.

Diğer taraftan, bireyin herhangi bir malzemeyi kamuya açık bir alana bırakması veya çöp kutusuna atması, bu malzemelerin artık hukuken özel mülkiyet olmaktan çıkması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla bu atık malzemelerin üçüncü şahıslar tarafından ele geçirilmesinin ve değerlendirilmesinin önünde herhangi bir yasal engel bulunmamaktadır. Bu anlamda atık istihbaratının muhtemel çalışma alanları sadece çöp/atık merkezleri değil; aynı zamanda toplantı masalarının yakın çevresi, ortak sosyal alanların çöp sepetleri ya da konutların önündeki atık sahaları olabilmektedir.

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Öte yandan bilişim ve iletişim teknolojisinin günümüzde ulaştığı düzey ve yaygınlaşan internet kullanımı, “bilginin daha yüksek oranda dijitalleşmesi sonucunu doğurmuş; fakat bireyin siber evrene olan bağımlılığını da karşı konulamaz bir noktaya taşınmıştır. Yaşanan bu teknolojik dönüşüm beraberinde bireylerin ağ toplumu olarak ifade edilen bir siber ilişki ve iletişim platformu üzerinden şekillenmesine neden olmuştur. Ancak sınırlı kontrolün var olduğu bir sanal ortamda, her türlü siber tehdit unsurları, bireyler açısından ciddi tehlikeler yaratabilmektedir. Bir diğer ifadeyle, modern bireyin adeta yaşamının vazgeçilmez bir parçası olan bilgisayarlar, tabletler veya mobil iletişim cihazları içerisinde kullanılmadığı için silinen dosyalar (bilgiler) acaba gerçekten silinmekte midir? Yani sanal çöp kutularının temizlenmesi, bu dosyalara artık ulaşımın mümkün olmadığı anlamına mı gelmektedir? Maalesef bu soruların cevaplarını olumlu bir biçimde yanıtlayabilmek mümkün değildir. Dolayısıyla genelde siber saldırıların hedefinde masaüstünde bulunan dosyalar olmakla birlikte, aslında sanal çöp kutularında bulunan bilgiler de bireyler ve kurumlar açısından ciddi bir güvenlik zafiyeti oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın öncelikli amacı, literatürde yeterince araştırılma fırsatı bulunamamış; fakat uygulamada geniş ölçüde kullanım imkânına sahip bir istihbarat toplama yöntemi olarak, atık istihbaratına ilişkin temel kavramsal çerçevenin oluşturulmasıdır. Bunun yanı sıra istisnasız tüm güncel istihbarat alanlarıyla eş zamanlı kullanım imkânı bulunan bir kavram olarak atık istihbaratının, istihbarata karşı koyma prensipleri bakımından stratejik önemini vurgulamak ve uygulamaya yönelik genel vizyonel çerçeveyi oluşturabilmektir. Bu anlamda araştırmaya ilişkin veriler, nitel araştırma tekniklerinden doküman incelemesi yoluyla temin edilmiş ve betimsel analiz yöntemi tercih edilmiştir.

ATIK İSTİHBARATINA İLİŞKİN GENEL KAVRAMSAL ÇERÇEVE

02.04.2015 tarihli ve 29314 sayılı resmi gazetede yayınlanan Atık Yönetimi Yönetmeliği'ne göre "atık"; üreticisi veya fiilen elinde bulunduran gerçek/tüzel kişi tarafından çevreye bırakılan ya da atılması zorunlu, herhangi madde veya materyale denilmektedir.¹ Başka bir tanıma göre atık; kullanılmış olması nedeniyle çevre için zarar teşkil eden; lakin geri dönüşüm sayesinde yeniden değerlendirilmesi mümkün olan artıklardır. Çöp ise içinden kâğıt, cam, metal ya da plastik gibi maddeler ayrıldıktan sonra geriye kalan ve hiçbir şekilde geri dönüşümü ya da geri kazanımı söz konusu olmayan malzemelerdir.

Bu anlamda, atık istihbaratına yönelik bilgi toplama faaliyetlerini kavramsal olarak iki ana başlıkta değerlendirebiliriz. Bunlar fiziki (somut) atıkları inceleme çalışmaları ve sanal atıkları araştırma çalışmalarıdır. Yapısal olarak birbirinden çok değişik; yani teknolojik donanım, risklilik ya da mesleki birikim açısından farklı gereksinimlere ihtiyaç duyulan bu tip bilgi toplama faaliyetleri, maliyet-kazanç ilişkisi bakımından uygulayıcılarına beklenin üzerinde yararlar sağlama olanağına sahiptir.

Atık istihbaratının en dikkat çekici avantajı, diğer istihbarat toplama yöntemlerine göre çok daha ucuz ve uygulanabilirliği kolay olan bir faaliyet olmasından kaynaklanmaktadır. Çöpün maliyetinin yok denecek kadar az olması, ayrıca toplama ve ayrıştırma işleminin de ucuz olmasından kaynaklanmaktadır.

Öte yandan faaliyet yürütücüsü ile hedef unsur arasında doğrudan kişisel temas gerektirmemesi ve genelde ileri teknoloji içeren cihaz kullanımına nadiren ihtiyaç duyulması da bu yöntemin diğer uygulama avantajları arasında sayılabilir. Bunun yanı sıra sanal atıkların fiziksel

¹ "Atık Yönetimi Yönetmeliği", *Resmî Gazete Arşivi*, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150402-2.htm>, (Erişim Tarihi: 13.10.2021).

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

olarak çok uzak ortamlardan elde edilebilmesi, toplayıcılara önemli bir kolaylık ve faaliyet güvenliği sağlamaktadır. Şüphesiz bu süreçte atık toplayıcısının (gerek fiziki gerekse siber) sabrı ve pratik zekâsı da çok önemli bir işleve sahiptir.

Atık istihbaratı; istihbarat ve güvenlik işlemine konu olan hedef unsur tarafından geride bırakılan çöp veya atıkların içerikleri araştırılarak ve analiz edilerek istihbarat bulgularını toplama faaliyetlerine isnat edilen bir terimdir. Bu yöntemin uygulanma sürecinde iki temel varsayım karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan birincisi; hedef unsurun çöp kutusuna veya atık sahasına atacağı nesnelere ya da belgelerden istihbarat üretilebilir. İkincisi ise söz konusu istihbarat kaynağına yönelik ilgili materyali ele geçirebilmek ve analiz edebilmek için atıklara ulaşılması gerekir. Bu süreçte, istihbarat elde edilmesine temel teşkil edebilecek ilgili materyalin doğrudan istihbarat görevlileri tarafından ele geçirilme zorunluluğu bulunmamaktadır. İlgili materyali, istihbarat veya güvenlik görevlilerine belirli bir menfaat karşılığı teslim edebilecek, örneğin evsiz kişiler ya da kâğıt toplayıcıları olarak üçüncü şahıslar da sorumluluk alabilir.² Kısaca bir başkasının atıklarına sahip olma hakkı olarak özetleyebileceğimiz konu, aslında son derece tartışmaya açık ve yasal faaliyet sınırlarının yeterince net olmadığı bir husustur. Bu noktada dikkat edilmesi gereken en önemli husus, istihbarat üretimine temel teşkil edebilecek kaynağın (atık malzemenin), hedef unsurun mülkiyetinde olan bir konuta veya işyerine ait çöp kutusu ya da atık sahasında bulunması durumunda, yapılacak herhangi bir “müdahale” hukuken yasalara uygun değildir.

Hedef unsurun yasalar karşısında konut ve işyeri dokunulmazlığı sebebiyle, bu tip bir faaliyetin icrası, ancak yetkili adli makamların olur ve onayıyla söz konusu olabilmektedir. Fakat kamuya açık alanlarda

2 Mijalkovic, Sasa, “Trash Intelligence as a Method in Intelligence and Security”, *Criminal Police University*, <http://jakov.kpu.edu.rs/bitstream/handle/123456789/652/650.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (Erişim Tarihi: 04.10.2021), s. 21.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

bulunan atık veya çöplere ilişkin herhangi bir hukuki kısıtlama ya da yaptırım bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu durumda atık istihbaratı, adeta farklı bir yapıya dönüşmekte ve açık kaynak istihbaratı benzeri bir yasal altyapıya kendiliğinden kavuşmuş olmaktadır.

Atıklar, genelde sahip oldukları kimyasal ve fiziksel özelliklere göre bir sınıflandırmaya tabi tutulurlar. Buna göre katı, sıvı ya da gaz şeklinde genel bir ayrıma tabi tutulan atıklar arasında güvenlik ve istihbarat penceresinden geri kazanımı, daha doğrusu istihbarat üretimine temel teşkil edebilecek bulguların temini noktasında, en dikkat çekici atık türü, katı atıklardır. Katı atıklar da kendi içinde güvenlik ve istihbarat bakış açısına uygun olarak evsel atıklar, endüstriyel atıklar ve tıbbi atıklar şeklinde sınıflandırılabilirler. Evsel atıklar, genel belediye hizmetleri çerçevesinde toplandıktan sonra ayrıştırma tesislerine taşınan ve nihayet çöp depolama sahalarında bertaraf edilen atıklardır. Endüstriyel atıklar ise, endüstriyel işlemler sırasında veya sonucunda ortaya çıkan sanayi artıklarıdır. Tıbbi atıklar ise başta kan ve kan ürünleri olmak üzere her türlü vücut sıvısı, insan dokuları ve organları, insana dair anatomik parçalar, otopsi materyali, laboratuvar kültürleri, her türlü patolojik materyal ve bu materyalle kontamine olmuş eldiven, örtü, bandaj, flaster ya da tamponlardır. Dolayısıyla biyolojik açıdan da insana ait ter, idrar veya dışkı gibi canlı artıkları da atık materyal kapsamında değerlendirilir.

Çöp veya atık sahalarında yapılan istihbari araştırmalar, genelde ilgili noktalarda gerçekleştirilen tarama ve ayrıştırma işlemi (ki bu durumda hedef unsur ile istenmeyen temas sonucu deşifre riski söz konusudur) ya da daha önce toplanıp getirilen atıkların müteakiben, çöp alanlarında büyük hacimli artıklar içerisinde amaçlanan materyallere ulaşma, şeklinde iki ana başlıkta toplanmaktadır.

Atık istihbaratına yönelik uygulama sistematiği, genelde umuma açık alanlarda bulunan atık konteynerlerinin, sabit konumlarından alınarak

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

yerine aynı görünümlü başka bir atık konteynerinin ikame edilmesi şeklinde uygulanır.

Söz konusu durum, dışarıdan bakıldığında belediye temizlik görevlilerinin rutin faaliyetlerini yerine getirdiği şeklinde yorumlanacağını için herhangi bir şüphe uyandıracak durum olarak yorumlanamaz.

İkinci genel uygulama yöntemi ise mevcut atık konteynerinin tüm içeriği ele geçirilir ve yerine benzer başka bir içerik ikame edilir. Ele geçirilen materyaller daha sonra analiz edilmek üzere güvenli bir "bölgeye" veya biyolojik/kimyasal tahlil merkezine sevk edilir. Sonuçlar ise atık istihbarat uzmanları tarafından analiz edilerek istihbaratı üretim sürecinde kullanılan bir girdi olarak tüketilir.

Üçüncü uygulama yöntemi de özel olarak tarif edilmiş ya da tanımlanmış materyallerin, evsizler veya çöp toplayıcıları tarafından doğrudan atık sahasından temin edilmesini sevk ve idare şeklinde gerçekleştirilir. Faaliyet yöneticisinin herhangi bir risk üstlenmediği ya da hedef unsur tarafından deşifre edilme tehlikesi yaşamadığı mevzubahis yöntem, her ne kadar diğer yöntemlere nazaran daha tehlikesiz gibi görünse de uygulamada kendi içinde çok ciddi tehditler barındırmaktadır.

Öyle ki; hassas özellikler ihtiva eden bir atık istihbaratı faaliyetinin sorunsuzca ve sessizce icra edilmesi, sokakta yaşayan evsizlere ya da çöp toplayıcılarına bırakılamayacak derecede ciddi ve riskli bir girişimdir. Bu nedenle faaliyet yöneticisini sokaktaki evsiz veya çöp toplayıcısı görünümünde atıkların toplanmasını doğrudan organize etmesi, her ne kadar sınırlı riskler barındırsa da aslında daha etkin sonuçların elde edilmesine olanak sağlayacaktır. Böylesi bir girişim için öncelikle faaliyet yöneticisinin de uygun donanıma sahip olması beklenir, yani uygun kıyafetler, lateks eldivenler, uzun kancalı bir çubuk ve ufak bir tabure, bu süreçte oldukça yararlı ve işlevseldir.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Öte yandan sanal atıkların toplanmasına yönelik siber saldırılar ise özellikle yoğun rekabetin yaşandığı sektörlerde, yasadışı olmasına rağmen yaygın biçimde kullanım alanı bulmuştur. İnternete erişim arttıkça, bilgisayarlar arası bu etkileşimden istisnasız tüm bilgisayarlar etkilenmekte ve bilginin korunması daha da zorlaşmaktadır.

Konuya sadece hedef unsura ilişkin bilgisayar donanımlarına siber saldırılar yoluyla sanal atıklara ulaşım olarak bakılmamalı, tamire bırakılan ya da hurdaliğa atılan bilgisayarlar, her zaman bilgi toplayıcılar açısından ciddi birer kaynak olduğu unutulmamalıdır. Diğer taraftan faaliyet kiralaması (operational leasing) yoluyla daha yeni modeller ile düzenli değişimi yapılan şirket bilgisayarları veya hayır kurumlarına bağışlanan eski model bilgisayarlar, aslında atık istihbaratının ilgi alanına girmektedir.

Hedef unsurlara (kişi veya kurum) yönelik sosyal mühendislik faaliyetlerinde kullanılmak üzere, ne kadar fazla nitelikli bilgi veya belge toplanır ise sürecin nihai başarısı da bu yönelimden o derece olumlu etkilenmektedir. Başka bir ifadeyle, hedef unsurun zafiyetlerini manipüle ederek, arzu edilen sistemlere izinsiz erişim imkânı elde etmenin öncelikli yolu, etkin bir iletişim kanalı açılacak işlevsel ön bilgilere sahip olmaktan geçmektedir. Dolayısıyla özellikle sosyal mühendislik faaliyetleri esnasında, diğer bilgi toplama yöntemlerinin yanı sıra kendine özgü yapısı nedeniyle atık istihbaratına yönelik girişimlerden de eş zamanlı olarak azami ölçüde yararlanılması, daha etkin bilgi ve belgelere ulaşılabilmesini olanaklı kılmaktadır.

İleri teknoloji ve uzmanlık gerektiren bilgisayar korsanlığı yapan bir yasadışı profilin, hedef bilgisayara ait güvenlik kodlarını aşabilmek için ciddi zaman ve emek harcarken; bir atık istihbarat uzmanı dakikalar mertebesinde çöp kutusu içinden buruşmuş veya kısmen yırtılmış bir kâğıt parçasından güvenlik bilgilerine veya belki de ilgili şifrelere ulaşılma ihtimali bulunmaktadır. Bu anlamda tarihi geçmiş sigorta

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

poliçeleri, yeterince temiz çıkmadığı için yazıcının yanındaki çöp kutusuna buruşturulup atılmış kâğıtlar, eski proforma faturalar veya sipariş sözleşmeleri, atık istihbarat uzmanı için kıymetli birer veri niteliğindedir. Elde edilen atıkların analiz edilerek hedef unsura ilişkin çıkarımlarda bulunmak, atık istihbaratının teorik temellerini oluşturmaktadır. Dolayısıyla ele geçirilen atıkların incelenmesi ve analizi, hedef unsura ilişkin bazı temel yargılara ulaşılmasını sağlamanın yanında, hedef unsurun bir sonraki adımlarının tahmin edilebilmesine de olanak sağlayan stratejik girdiler olarak anlam kazanmaktadır.

Bunun yanında, özellikle kamu dâhil çeşitli stratejik kurumsal yapıların iç denetim sistemlerinde, yüksek gizlilik derecesine haiz notların nasıl korunacağı ve yok edileceği, yönetmelikler veya yönergeler aracılığıyla ayrıntılı bir biçimde tanımlanmalıdır. Çeşitli sınıflandırma ibareleri eşliğinde (çok gizli, hizmete özel vb.) hangi tür evrakların kullanım sonrasında nasıl imha edilmesi gerektiği, çalışanlar arasında herhangi bir kafa karışıklığına meydan vermeyecek kesinlikte, algılanmış olması çok önemlidir. Bu hususta süreç aslında çalışanların inisiyatifine bırakılamayacak önemde tehditler içermekte olup; neredeyse dikey şeritler halinde kâğıt öğütücülerden çıkan atık kâğıtların dahi, doğru ve yeterli bir biçimde karıştırılmadığı takdirde, sabırlı bir çalışmayla orijinal belgelere ulaşılabilirdiği hususunda, tüm çalışanlar bilgilendirilmeli ve bilinçlendirilmelidir.

TEMEL İSTİHBARAT ALANLARI AÇISINDAN ATIK İSTİHBARATININ DEĞERLENDİRİLMESİ

İstihbarata temel teşkil edecek bulguların doğrulanma ihtiyacı, süreç sonunda ortaya çıkacak istihbaratın niteliğini belirleyen en önemli olgudur. İstihbarat üretim sürecinde bilgi ve belgelerin toplanması, ancak birkaç yöntem ile teyit edildiği takdirde, güvenilirlik düzeyi daha

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

da artacaktır. Başka bir ifadeyle, hedef unsura ilişkin konular hususunda, çeşitli istihbarat bulgularının toplanması ve doğrulamasının yapılması, daha ileri düzey operasyonel ve stratejik faaliyetlerde kullanımına olanak sağlayan stratejik bir aşamadır.

İstihbarat üretim süreci esnasında bilgi toplama aşamasında yararlanılan yüksek teknoloji ya da siber yetenekler yoluyla elde edilen bilgi ve belgelerin de kullanılan pahalı teknolojik cihazlar benzeri kıymetli bulgular ihtiva edeceği garanti edilemez. Bazen büyük ölçekli mali kaynaklar eşliğinde ve yüksek teknolojiden yararlanılarak gerçekleştirilen bilgi toplama faaliyetleri, neticede sıradan (veya etkisiz) bilgi ve belgelerin temin edilmesiyle sonuçlanabilmektedir. Unutulmamalıdır ki; çok ciddi fonlar tahsis edilerek, yapay zekâ ya da uydu teknolojilerinden yararlanılarak icra edilen istihbarat faaliyetleri, 11 Eylül 2001 tarihli terör saldırılarını veya Afganistan fiyaskosunu engelleyememiştir. Ancak istihbarat üretim süreci bakımından göreceli önemi bulunan çeşitli bilgi ve belgeler, yoğun bir teknik uzmanlık veya yüksek yatırım finansmanı gerektirmeyen, son derece sıradan yöntemler kullanılarak da elde edilebilir. İşte tam da bu noktada, hedef unsura ait çöp ve atıkların içerikleri analiz edilerek, istihbarata temel teşkil edebilecek bulguların toplanması olarak ifade edilebilen bir yöntem, yani atık istihbaratı karşımıza çıkmaktadır.

Atık istihbaratının stratejik önemine ilişkin en dikkat çekici faaliyetlerden birisi, soğuk savaş döneminde icra edilen Tamarisk Operasyonudur. Amerikan, İngiliz ve Fransız Askeri İstihbarat Servislerinin Doğu Almanya'daki irtibat misyonları aracılığıyla yürütülen bu operasyonda, Sovyetlere ait çöp kutularına atılan kâğıtlardan ya da mektuplardan, hatta tuvalet kâğıtlarından yararlanılmıştır. Sovyet birliklerinin sahada tuvalet kâğıdına ulaşması, batılı istihbarat servisleri tarafından engellenince, onlar da resmi belgeleri tuvalet kâğıdı olarak kullanmaya başladılar. Çöp kutularından toplanan bu gibi resmi belgelerin yanı sıra atılan kopmuş uzuvların toplanmasıyla, batılı istihbarat servisleri hem düşmanlarının

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

planlarına ilişkin stratejik bilgilere ulaştılar, hem de Sovyetlerin ne tür şarapnel kullandıklarını tespit edebildiler.³

Mijalkovic, atık istihbaratına ilişkin faaliyetlerin nihai amacını altı ana başlıkta özetlemektedir. Bu başlıklar şu şekilde sıralanabilir:⁴

1. Rakip istihbarat servislerinin casusluk ve yıkıcı faaliyetlerinin tespiti ve önlenmesi amacıyla,
2. Adli soruşturmalarda, suç ve suçlunun ortaya çıkarılmasına yönelik delillendirme amacıyla,
3. Operasyonel işbirliği faaliyetlerinde, atık sahasına bırakılan materyallere dayanarak, kaynağın güvenilirliğinin test edilmesi amacıyla,
4. Sosyal mühendislik girişimlerine temel teşkil edebilecek veri ve bilgilerin temin edilmesi amacıyla,
5. Hedef unsurun nasıl tasfiye edilebileceği veya nasıl tuzağa çekilebileceği hususunda stratejik bilgilerin edinilmesi amacıyla,
6. Hedef unsurun kimlik bilgilerinin müsadere edilmesi yoluyla, ilgili kişinin manipüle edilebilme inisiyatifinin kazanılması amacıyla.

Bu anlamda atık istihbaratı, hedef kişi veya kurumlara yönelik olası espionaj faaliyetleri kapsamında medikal, ekonomik veya siber gibi başlıca istihbarat alanlarının yanı sıra terörle mücadele faaliyetlerine yönelik veri ve bilgilerinin toplanması sürecinde yararlanılan son derece işlevsel bir yöntemdir.

³ Tony Geraghty, *Beyond the Front Line: The Untold Exploits of Britain's Most Daring Cold War Spy Mission*, HarperCollins, London 1996.

⁴ Mijalkovic, a.g.e. s. 23.

MEDİKAL İSTİHBARAT VE ATIK İSTİHBARATI

Devlet, bireylerin her anlamda ve her alanda güvenliğini sağlama görev ve sorumluluğu kapsamında, dünyada insan sağlığıyla ilgili muhtemel tehdit olarak değerlendirilebilecek tüm gelişmeleri izlemek ve analiz etmekle yükümlüdür. Son yıllarda, medikal istihbarat veya biyolojik savaş ajanları/silahları gibi güncel kavramlar, sağlık sistemlerinin yanı sıra güvenlik bürokrasisi tarafından da yakından izlenmeye başlanmıştır. Bu anlamda hedef kişi veya kurumlara ilişkin bireysel veya toplumsal medikal birikimler, yasa dışı yöntemler kullanılarak (yani sahibinin onayı ve onayı olmadan) kurumsal ele geçirme girişimlerine medikal casusluk denilmekte olup; atık istihbaratının elde edildiği fırsatçı girişimlerle adeta bir içiçe geçmiştir.

Medikal birikimler tanımını daha ayrıntılı olarak açıklamak gerekirse, bireysel sağlık sorunlarına ilişkin genel zafiyetler, bulaşıcı hastalıklara karşı toplumsal sağlık dirençleri, genel sağlık hizmetleri arz imkân ve yetenekleri, çevresel sağlık riski yaratabilecek ekolojik veya endüstriyel faktörler, askeri açıdan biyomedikal kabiliyetler gibi hususlar ifade edilmek istenmektedir.

Yukarıda ana hatlarıyla zikredilen konu başlıklarında icra edilen bilgi toplama ve analiz şeklinde yürütülen faaliyetler ise medikal istihbarat olarak değerlendirilmektedir. Öte yandan günümüzde hedef ülkede veya bireyleri arasında kargaşa yaratmak veya halkı paniğe sürüklemek amacıyla kullanılan biyolojik savaş ajanları da istihbarat servislerinin radarına girmiş ve istihbarata karşı koyma prensipleri doğrultusunda tedbir alınma zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu süreçte hedef ülke veya kurum yöneticilerinin, kanaat önderlerinin ya da terör örgütleri lider kadrosunun bireysel sağlık özgeçmişlerinin elde edilmesi, istihbaratın çarpan etkisinin görülebileceği stratejik bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Atık istihbaratı açısından konuyu ele aldığımızda, bir damla kan, ter veya idrar bulaşmış bir parça gazlı bez ya da pamuk veya kâğıt/bez parçası, hedef unsura ilişkin çeşitli testlerin (tahlillerin) yapılabilmesine olanak tanır. Yani hedef kişinin sedimentasyon, lökosit, üre-kreatin, ürik asit, hemogram, glikoz gibi sağlık özgeçmişine dair kritik verilere ulaşabilmek mümkün olur. Böylece hedef unsurun, karaciğer fonksiyonlarının yeterince çalışıp çalışmadığı veya böbrek yetmezliği gibi kronik rahatsızlıklarının bulunup bulunmadığı ya da ileri derecede bir diyabet hastası olup olmadığı ortaya çıkarılabilir. Bunun yanında, ilgili numunelerden hedef unsurda bulunabilecek olan romatizma veya gut hastalığı gibi rahatsızlıkların varlığı tespit edildiği takdirde, bundan sonra ilgili kişinin sağlık verilerinin dış müdahaleler yoluyla manipülasyonu, güvenlik ve istihbarat güçlerinin kontrolüne geçecektir. Ayrıca hedef unsurun organik atıklarının tahlili neticesinde obezite eğilimi, nikotin bağımlılığı, yüksek tansiyon, diyabet veya kanser gibi kronik hastalıklara ilişkin veri ve bilgi temin edilmesi, böylece hedef unsurun istenilen şekilde yönlendirilmesi mümkün olacaktır.

Organik materyallerden atık istihbaratı elde edilmesine yönelik dikkat çekici bir örnek ise 1999 yılında Ürdün Kralı Hüseyin'in cenaze töreninde yaşanmıştır. İngiltere'de yayınlanan pazar gazetesi Sunday Times haberine göre, İsrail Dış İstihbarat Servisi (Mossad), cenaze töreni için Ürdün'ün başkenti Amman'a giden Suriye lideri Hafız Esad'ın idrarını çalmak amacıyla, Ürdün İstihbarat Servisi'yle ortak bir operasyon gerçekleştirmiştir. Önceden hazırlanan özel bir tuvalet yardımıyla Hafız Esad'ın idrarı Mossad görevlilerince süratle Tel Aviv'de (Tel Hashomer Tıbbi Araştırmalar Merkezi) analiz edilmiştir. Daha önce açık kaynaklara yansıyan bir kalp krizi geçirmiş olan Esad'ın ağır şeker ve kanser hastası olduğu ve fazla ömrünün kalmadığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda dönemin İsrail Başbakanı Ehud Barak'ın Esad'la bir an önce anlaşma

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

yapabilmek için acele etmesi gerektiği hususunda inisiyatif üstlendiği görülmüştür.⁵

Öte yandan, BBC'nin 29 Ocak 2016 tarihli "Stalin Mao'nun dışkısını neden inceledi?" başlıklı haberine göre, Rus gizli servislerinin arşivlerinde araştırma yapan eski bir Sovyet casusu İgor Atamanenko, hedef unsurun psikolojik profilinin ortaya çıkarmak için Rus lider Stalin'in laboratuvar kurduğunu ortaya çıkarmıştır. Buna göre insan dışkısında yüksek miktarda "triptofan" bulunduğu takdirde, hedef unsurun soğukkanlı ve samimi biri olduğu, potasyum eksikliği görüldüğünde ise asabi ve uykusuzluk çektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Hatta 1949 yılında Moskova'yı ziyaret eden Çin lideri Mao'ya yönelik benzer bir operasyon yapılmış ve elde edilen bulgular doğrultusunda Stalin'in Mao'yla anlaşma yapmaktan vazgeçtiği iddia edilmiştir.⁶

Diğer taraftan, ter, hedef unsurun duyu yoğunluğunu anlamamıza yardımcı olan bir koku sinyali barındırmakta olup, kişinin içinde bulunduğu duyu durumunu yansıtan doğal bir vücut sıvısıdır. Dolayısıyla hedef unsurun vücut terini silip, çöpe attığı bir bez ya da peçeteden, ilgili şahsın vücudundaki üre miktarını tespit etmenin yanı sıra içinde bulunduğu psikososyal ruh halini de ortaya çıkarabilmek mümkün olmaktadır. Bunun yanı sıra, hedef unsurun aşırı terlemesine işaret eden, buruşturup atılan bez veya peçeteler, aynı zamanda ilgili kişinin aşırı klorür (tuz) kaybına bağlı vücudunun asit-baz dengesinin de kolayca manipüle edilebileceği anlamına gelmektedir.

Öte yandan, özellikle yurtdışı iş seyahatlerinde kalınan otel odalarında bulunan çöp kutuları da atık istihbaratı açısından son derece verimli bir kaynaktır. Örneğin otel odasındaki çöp kutusuna atılmış tek kullanımlık

5 "Mossad'ın İdrar Casusluğu", *Milliyet*, <https://www.milliyet.com.tr/dunya/mossad-in-idrar-casuslugu-5333813>, (Erişim tarihi 21.12.2021).

6 "Stalin, Mao'nun Dışkısını Neden İnceledi?", *BBC News*, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160129_stalin_mao_, (Erişim Tarihi: 20.12.2021).

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

diş fırçaları ya da küvet/lavaboda bulunan saç telleri ya da dermatolojik kalıntılar veya portmanto üzerindeki saç teli veya kepek kalıntısı, istihbarat servisleri tarafından analiz yapılmak amacıyla kullanılabilir çok önemli verilerdir.

Medikal istihbarat da üretim sürecinde bilgi toplama amacıyla ele geçirilen tıbbi atıklar bilimsel olarak üç ana grupta incelenmektedir. Bunlar enfeksiyöz atıklar, patolojik atıklar ve kesici-delici atıklardır. Tıbbi atıkların doğası gereği insan sağlığı açısından ciddi riskler içermesi, atık istihbaratı çalışmalarının da özel uzmanlar tarafından yürütülmesini zorunlu kılmaktadır. Bu nedenle atık toplayıcılarının veya incelemeyi yapan görevlilerin çok dikkatli olmaları ve kesinlikle koruyucu ekipman eşliğinde inceleme yapmaları kaçınılmazdır.

ENDÜSTRİYEL CASUSLUK VE ATIK İSTİHBARATI

Devletler ulusal teşebbüslerinin küresel rekabet ortamında daha başarılı neticeler alabilmesi amacıyla ekonomik istihbarat faaliyetlerinden azami ölçüde istifade etmek durumundalardır. Bu ekonomik istihbarat faaliyetleri, kamu istihbarat otoritesi ile ulusal nitelikli özel teşebbüsler arasında tam bir uyum ve sinerji içerisinde tasarlanması ve yürütülmesi gerekmektedir. Her iki tarafın da yürüttükleri “araştırma ve inceleme” faaliyetleri neticesinde temin edilen yüksek nitelikli veri, bilgi ve belgelerin analizi sonucu üretilen stratejik ekonomik istihbarat, daha sonra tarafların buldukları konuların gerektirdiği bir bakış açısıyla müşterek ikinci bir stratejik analize daha tabi tutulmalıdır. Burada amaçlanan asıl husus, her iki tarafın imkân ve kabiliyetleri doğrultusunda önceliklerinin uyumlandırılması ve taktiksel politikalar hususunda tereddütsüz bir görüş birliğine varılmasıdır.⁷

⁷ Kadir Murat Altıntaş-Sebahattin Asal, *Ekonomik İstihbarat Kapsamında Endüstriyel Espiyonaj: Ticari Tüzel Kişilikler Açısından Endüstriyel Casusluğun Stratejik Önemi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2021, s. 111.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Ekonomik istihbarat kavramı günümüzde iki farklı amaç için kullanılmaktadır. Birinci amaç, ülkelerin ulusal çıkarlarını diğer ülkelerin çıkarları üzerinde tutmak, vatandaşlarının refah düzeyini artırmak maksadıyla ekonomik faaliyetlerde rakip ülkeleri takip etmek, topladığı bilgileri değerlendirerek şirketlerinin küresel ekonomik pazarda söz sahibi olmalarını sağlamaktır. İkinci amaç ise faaliyet gösteren yerel ya da çok uluslu şirketlerin faaliyet gösterdiği alanlarda pazar paylarını artırmak, yeni yatırımlar yapmak, farklı pazarlara girmek, üretim süreçlerini yenilemek ve geliştirmek için kendi ölçeklerinde bilgi edinme faaliyetini yürütmesidir.⁸

Bu noktada son yıllarda nicel ve nitel anlamda artış gösteren özellikle Çin kaynaklı endüstriyel casusluk girişimlerinden de bahsetmekte yarar bulunmaktadır. Şöyle ki; endüstriyel casusluğu kısaca, küresel rekabet ortamında ticari tüzel kişiliklere mutlak ekonomik/finansal avantaj sağlayacak, rakip şirketlere ait ticari sırlar veya tescilli bilgilerin-fikri mülkiyet haklarının, açık kaynak istihbaratı ile temin edilemeyen bir takım yasadışı girişimler yoluyla kurumsal ele geçirme faaliyetleri olarak özetleyebiliriz. Son yıllarda yaygın bir biçimde yararlanılan bir saldırı türü olmasının yanında, ulusal güvenliği de doğrudan ilgilendiren bir girişim olması nedeniyle özellikle de gelişmiş ülke ve toplumların endüstriyel birikimlerinde ciddi kayıplara neden olabilmektedir.

Bu noktada, atık istihbaratı, endüstriyel casusluk faaliyetleri kapsamında gizli ticari sırların veya nitelikli bilgilerin ele geçirilmesi sürecinde, en güvenilir ve en kolay yöntemlerden birisi olarak yaygın bir biçimde tercih edilmektedir.⁹ Dolayısıyla teknolojik birikimi yüksek ve ciddi boyutlarda AR-GE yatırımı yapabilen ticari tüzel kişiliklerin çalışanları, ofis

8 Nevzat Güldiken, "Bilginin Elde Edilmesi ve Korunmasında Ekonomik İstihbarat Sistemlerinin Rolü", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, 7(2), 2006, s. 173.

9 Harry Wingo, "Dumpster Diving and the Ethical Blindspot of Trade Secret Law", *Yale Law&Policy Review*, 16(195), 1997, s. 200.

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

ortamında çöp kutularına veya atık sahalarına bıraktıkları materyallere yeterince titizlik göstermemeleri, atık istihbaratı açısından muhtemel saldırılara alan açmaktadır. Özellikle de firma personelinin gerekli güvenlik bilincine sahip olmadığı durumlarda, ofis temizlik personeli ve atık toplayıcıları kolaylıkla gizli bilgiler içeren belgelere ulaşabilmektedir. 1978 yılında Oakland-Caifornia’da bulunan Tennant isimli bir şirketin rakibi (Advances Machine Company), Tennant şirketinin sekreterleri tarafından ofis ortamındaki bir çöp kutusuna atılan karbon kâğıtları ele geçirmiştir. Daktilo edilmiş kâğıtlar arasına konan karbon kâğıtlar, Tennant şirketinin muhtemel müşterilerine teklif edilecek ürün satış fiyatına ilişkin bilgiler ihtiva etmekteydi. Karbon kâğıtların ışığa tutularak rahatlıkla okunabilmesi, rakip şirkete önemli bir rekabet avantajı sağlamıştır. Tennant şirketi, rakibi aleyhine açtığı davayı kazanmış ve mahkeme Advances Machine Company şirketini 500.000 dolar ödemeye mahkûm etmiştir.¹⁰

Yoğun rekabetin yaşandığı küresel piyasalarda, rakip şirket çalışanları tarafından kullanım-dışı bırakılmış; ancak yapısal bütünlüğü kısmen korunmuş fiziki atıkların, analiz edilmek amacıyla gizli bir şekilde toplanması, rakip şirketlerin güncel faaliyet alanları ve geleceğe dönük stratejilerinin tespiti bakımından son derece yararlı sonuçlar ortaya çıkaracaktır. “Beyaz Yakalı Suçlar” olarak nitelendirebileceğimiz endüstriyel casusluk girişimlerinin hedefinde, rakip şirketlerin çöp kutuları veya atık sahalarında bulunan her türlü pazarlama-satış bilgilerinin, müşteri kayıtlarının, AR-GE bütçeleri ve stratejilerinin yazılı olduğu belgeler, maliyet ve fiyatlandırma politikalarının ya da fikri mülkiyet haklarına yönelik birikimlerinin yer aldığı atık malzemeler bulunmaktadır. Ayrıca fuar alanlarında, otel odalarında veya iş toplantı salonlarında ya da havaalanları bekleme salonlarında bulunan atık biriktirme noktaları,

¹⁰ “Tennant Co. versus Advance Machine Co., Inc. No. C6-83-1961. 355 N.W.2d 720”, *Leagle*, <https://www.leagle.com/decision/19841075355nw2d7202994.xml>, (Erişim Tarihi: 17.10.2021).

özellikle hedef unsuru takip ve tarassutla görevli kişilerce gözetim altında bulundurulmalıdır.

Diğer taraftan, kamunun yerine getirmekle yükümlü olduğu makroekonomik istikrar ve finansal güvenliğin tesisi noktasında, ekonomik istihbarat faaliyetleri kapsamında hedef kişi ve kuruluşlara dair her türlü ekonomik ve finansal veri ve bilgi dikkate alınmalıdır. Bu çerçevede hedef ülkenin kamu ekonomik/finansal kurum ve kuruluşlarının yanı sıra hâlihazırda dikkat çekici statüde çalışanların işyeri ve konutlarının çöp kutuları veya atık sahaları da ekonomik istihbarat faaliyetleri doğrultusunda sürekli gözetim altında bulundurulmalı ve icra edilen faaliyet doğrultusunda ilgili materyaller ele geçirilebilmelidir.

Endüstriyel casusluk konusunda veya ekonomik istihbarat üretimi amacıyla icra edilen bir diğer girişim de doğrudan rakip şirketin veya kamu kuruluşunun tesisine yasadışı bir biçimde fiziki müdahale yoluyla, hedef unsurun atık birikim noktalarının ele geçirilmesidir. Bu yöntemle elde edilen materyallerin hızlı bir inceleme ve analiz sürecinden geçirilmesine müteakip, istenen bilgi ve belgelerin temin edilmesi söz konusu olacaktır. Şu husus kesinlikle unutulmamalıdır ki; bireylerin (ofis veya konut) şahsi çöp kutularına veya atık sahalarına bıraktıkları, kendilerine göre risk ya da zafiyet taşımayan materyaller (eski faturalar ya da geçmiş tarihli banka hesap özetleri gibi) aslında mahir ellerde ileride gerçekleştirilecek olan bir sosyal mühendislik faaliyetine zemin ve veri hazırlamaktadır.

SİBER İSTİHBARAT VE ATIK İSTİHBARATI

İstihbaratın faaliyet alanları; devletin kontrol fonksiyonundan ötürü tehdidin seviyesine göre yakın ve uzak tehlikelerin engellenmesi amacıyla karar vericilere bilgi desteği sağlamak, propaganda, psikolojik harekât gibi örtülü operasyon yöntemleri ile olayları yönetmek ve düşman veya muhtemel düşmanın istihbarat faaliyetlerini engellemek olduğu dikkate alındığında, siber uzayda bu amaçlı yapılan faaliyetler bütünü "siber

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

istihbarat” olarak kavramsallaştırılabilir.¹¹ Atık istihbaratı açısından siber istihbaratın kavramsal çerçevesi içerisindeki öncelikli konu, hedef unsura yönelik IP adresleri, kullanıcı adları, kaynak kod çıktıları, USB’ler, şirket telefon defterleri, bilgi notları ya da post-it’ler üzerindeki giriş şifreleri veya diğer sanal veri ve bilgileri içeren materyallere ulaşabilmektir. İlgili bilgi ve belgelere ise çöp kutusu dalışı (dumpster diving) denilen yöntemle çöp kutuları veya atık sahaları aracılığıyla ulaşılması söz konusudur.

Öte yandan hedef unsura ait bilgisayarın veya münferiden içindeki sabit diskin kapasitesinin artırılması veya demode olması gibi nedenlerden ötürü, kullanım-dışı bırakılması veya yenisiyle değiştirilmesi gibi durumlar, muhtemel bir siber istihbarat girişimine zemin hazırlayabilir. Örneğin 2020 yılının Haziran ayında Oracle CEO’su Larry Ellison, kamuoyunda rakip şirket (Microsoft) yanlısı demeçler veren (ya da davranışlar sergileyen) bağımsız kuruluşların, Microsoft tarafından finanse edildiğini kanıtlamak adına, özel bir istihbarat şirketiyle (Investigate Group International) anlaştığı ortaya çıkmıştır. Bu bağımsız kuruluşlardan biri olan Rekabetçi Teknoloji Derneği’nin (Association for Competitive Technology) atıklarını ele geçirmek amacıyla özel istihbarat şirketinin, bu kuruluşun binasının temizlik görevlilerine rüşvet teklif etmesi, skandalın ifşa olmasını sağlamış ve sonrasında CEO Larry Ellison istifa etmek zorunda kalmıştır.¹²

Özellikle kurumsal nitelikli ticari tüzel kişilikler belirli dönemler itibarıyla ya da faaliyet kiralamasının vadesinin dolmasını müteakip veya daha üstün özelliklere sahip yeni modeller piyasaya sürüldüğünde, ofislerde bulunan önceki nesil kişisel bilgisayarlar dönemsel olarak yenileriyle değiştirilmektedir. Bu süreçte, doğal olarak geri kazanıma gönderilecek bilgisayarların içindeki veriler, mümkün olduğunca silinerek

11 Gökhan Bayraktar, “Harbin Beşinci Boyutunun Yeni Gereksinimi: Siber İstihbarat”, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 3(1), 2014, s. 130.

12 John Markoff and Matt Richtel, “Oracle Hired a Detective Agency To Investigate Microsoft’s Allies”, *The New York Times*, <https://www.nytimes.com/2000/06/28/business/oracle-hired-a-detective-agency-to-investigate-microsoft-s-allies.html>, (Erişim tarihi 05.10.2021).

ilgililere teslim edilmektedir. Ancak kişisel bilgisayarların sabit disklerini formatlamak ya da içindeki dosyaları sanal çöp kutusuna taşımak (ve sonrasında “çöpü boşalt” komutu vermek) dosyaların silindiği ve bir daha ulaşılamayacağı anlamına gelmemektedir. Pekâlâ, sıradan birkaç yazılım kullanılarak, silinen tüm dosyalara ulaşmak mümkün olmaktadır. Kâğıt öğütücü makineleriyle benzer işlemlere sahip sanal “dosya kıyıcı yazılımlar” kullanılmadığı takdirde, bu tip kişisel bilgisayarlar rahatlıkla siber istihbarat teminine zemin hazırlamakta ve ciddi güvenlik zafiyeti oluşturmaktadır.

TERÖRLE MÜCADELE VE ATIK İSTİHBARATI

Terör ve terörizm her ne kadar birbirinden farklı kavramlar gibi görünse de, hedef ve amaçları itibarıyla birdir. Terör, kişilerde yılgınlık yaratan ve büyük çaplı korku veren bir eylem durumunu ifade ederken; terörizm, siyasal amaçlar için mevcut durumu kanun dışı yollardan değiştirmek amacıyla örgütlü, sistemli ve sürekli terör eylemlerini kullanmayı bir yöntem olarak benimsemiş durumudur. Bu bakımdan Türkiye’de özellikle son 30 yıldır terörizmin varlığından bahsetmek yanlış olmayacaktır.¹³ Ancak günümüzde terörizm olgusu, her ne kadar bulaşıcı bir hastalık gibi tüm dünyaya yayılmış olsa da, yani küresel bir boyut kazansa da, maalesef gelişmiş ülkeler terörizme karşı ortak bir duruş gösterememişler ve ciddi bir tavır sergileyememişlerdir.

Kısa ve öz bir biçimde ifade etmek gerekirse, terörle mücadele sürecinde istihbarat faaliyetlerinin desteği yadsınamaz. Bu çerçevede, terörle mücadele hususunda atık istihbaratına yönelik faaliyetler, hedef unsur veya unsurların uygulamaya koyabilecekleri muhtemel terör eylemlerinin deşifresinden, örgüt-içi organizasyonel yapılanmanın

13 Nihat Işık vd., “Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Bir Politika Aracı Olarak Kalkınma Ajansları”, *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(2), 2010, s. 1.

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

ortaya çıkarılmasına, üst düzey teröristlerin sağlık özgeçmişlerine sahip olunmasından, örgütün siber haberleşme altyapısının çözümlenmesine kadar, bir dizi konuda ciddi katkılar sağlayacaktır.

Elde edilen bilgiler doğrultusunda yapılan analiz sonucunda ise terörle mücadele faaliyetlerinin daha etkin neticelere ulaşması, böylelikle insani ve maddi kayıpların minimize edilmesi sağlanır. 12 Mayıs 2021 tarihli memurlar.net web sitesinde yer alan “Kumpasçı Askerlere FETÖ’nün Maddi Desteği İddianamede” başlıklı habere göre, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı’nca yürütülen soruşturma kapsamında, Fethullahçı Terör Örgütü’nün (FETÖ) “sözde” imamının gözaltına alındığı sırada evinin çöpünde ele geçirilen flash bellekler ve SD kartları, siber suçlar ile mücadele eden uzman ekiplerce deşifre edilmiştir. Sonuçta, Gaziantep 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nce kabul edilen iddianame doğrultusunda, terör örgütü üyelerine “silahlı terör örgütü kurma ve yönetme” suçundan ağır hapis cezaları talebiyle dava açılmıştır.¹⁴

Terörle mücadelenin yanı sıra organize suç örgütlerine yönelik yapılan faaliyetlerde, atık istihbaratı, bilgi toplama ve sonrasında delillendirme bakımından stratejik öneme sahip bir yöntemdir. Öyle ki; özellikle narkotik suçlarla mücadele sürecinde, hedef unsurun kişisel artıkları veya kullanım dışı bıraktığı materyaller, ciddi deliller ihtiva edebilmektedir. Kolluk kuvvetlerinin gerçekleştirdiği istihbarat faaliyetleri kapsamında, şüpheli hedef unsurun kişisel çöpleri veya atıklardan bilgi edinilmesi mümkün olup; sonrasında elde edilen hukuki deliller doğrultusunda faaliyetin kapsamı genişletilebilir. Hatta hedef unsurun kişisel mülkiyetinde olan işyeri veya konutlar da faaliyetin kapsamına dâhil edilebilir.

1984 yılının başlarında, ABD Laguna Beach Polis Departmanından Müfettiş Jenny Stracner, çeşitli kaynaklardan Billy Greenwood’un evinden

14 “Kumpasçı askerlere FETÖ’nün Maddi Desteği İddianamede”, *Anadolu Ajansı*, <https://www.memurlar.net/haber/959058/kumpasci-askerlere-feto-nun-maddi-destegi-iddianamede.html>, (Erişim Tarihi: 06.10.2021).

yasadışı uyuşturucu satış ve dağıtımına aracılık ettiğine dair bilgiler edinmiştir. Ayrıca başka bir muhbirden büyük bir yasadışı uyuşturucu sevkiyatının da Greenwood'un evine doğru yola çıktığını öğrenmiştir. Diğer taraftan komşular da Greenwood'un evinde gece geç saatlerde ve sabahın erken saatlerinde yoğun araç trafiğinden şikâyet etmişlerdir. Bu düzensiz aktivite, Greenwood'un evini yakından izleyen Stracner tarafından kuşuların daha da artmasına sebep olmuştur. Daha sonra, Stracner, suçlayıcı kanıtlar elde etmek amacıyla mahalledeki düzenli çöp toplayıcılarından, Greenwood'un evinin önündeki kaldırıma bırakılan plastik çöp torbalarını toplamalarını ve içindekileri diğer toplanan çöplerle karıştırmadan ona teslim etmelerini istemiştir. Çöplerde yaptığı incelemelerde uyuşturucu kullanımına dair kanıtlar elde etmiş ve şüphelinin evini aramak için gerekli izinleri alabilme noktasında, bu bulguları yasal olarak kullanmıştır. Kolluk kuvvetlerinin evde yaptıkları aramalarda çok miktarda kokain ile esrar bulunmuş ve evdeki iki şahıs tutuklanmıştır.¹⁵

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATI

İstihbarata karşı koyma prensipleri bakımından atık istihbaratının temel felsefesini ya da zihinsel arka planını adeta sarsıcı bir biçimde yansıtan husus, bireylerin veya kuruluşların sahip oldukları stratejik ya da mahrem bilgilerin, neredeyse kötü-amaçlı kullanıma hazır ve korunmasız bir biçimde, ofis veya konut atık sahalarında ya da kişisel bilgisayarınızın sanal atık kutusunda ele geçirilmeyi bekliyor oluşudur.

İstihbarat servisleri tarafından uygulamada sıkça müracaat edilen; ancak işlevleri hususunda yeterli bilgi derinliğinin geliştirilemediği ve

¹⁵ Richard A. Di Lisi, "California v. Greenwood: Police Access to Valuable Garbage", *Case W. Res. L. Rev.* <https://scholarlycommons.law.case.edu/caselrev/vol39/iss3/13>, (Erişim Tarihi: 04.10.2021), s. 955.

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

alanyazında yeterince ilgi gösterilmeyen atık istihbaratı konusu, gerekli güvenlik bilincine sahip olmayan bireyler ve kurum çalışanları sebebiyle getirisi maliyetine nazaran oldukça yüksek bir bilgi toplama yöntemidir. Bu konuda güvenlik bilinci ifadesinden anlatılmak istenen, kullanım-dışı bırakılan atık malzemelerin, insanoğlunun yakın çevresinden uzaklaştırılması, sonrasında depolama ve nihayet imha edilme sürecinde, bireyin taşıdığı tutum ve davranış kalıplarıdır. Gerçek veya tüzel kişiliklere ait çöp ve atık malzemelerin ne durumda veya hangi konumda olursa olsun, üçüncü tarafların erişimine açık olmaması gerekmektedir. Bu hususta, öncelikle tüm kamu kurumlarının hassas içeriğe sahip belgelerin nasıl depolanacağı ve yok edileceğine dair tereddüde mahal vermeyecek nitelikte yönergelere sahip olmaları beklenmektedir.

Bir diğer husus, atık istihbaratı konusunda istihbarata karşı koyma politikaları, çalışanların evlerine işyerlerinden bilgi veya belge götürmesinin önüne geçmelidir. Çünkü çeşitli sebeplerle (işleri zamanında yetiştirmek, ev-ofis çalışma tercihi vb.) çalıştığı kurumda stratejik bir konumda bulunan bir çalışanın, evine götürdüğü iştegi ile ilgili alakalı bilgi ve belgeleri, kişisel çöp konteynerine veya atık kutusuna boşaltması da güvenlik zafiyeti yaratacaktır. Benzeri durum, işten ayrılması kesinleşen veya tartışmalı bir biçimde işyerinden ilişkisi kesilen personel için de geçerli olup; kesinlikle fiziki veya sanal bilgi ve belge çıkışına müsaade edilmemelidir.

Öte yandan, günümüzde ofis yazıcıları (printer) potansiyel güvenlik açığı barındıran ve dikkat edilmesi gereken bir diğer ofis cihazıdır. Çünkü bu cihazlar da tıpkı bilgisayarlar gibi işletim sistemleri ve sabit disk sürücüleri bulunmakta olup; kablosuz ağ üzerinden internete bağlanabilmektedirler. Öncelikle şirket yöneticileri, güvenlik öncelikleri sebebiyle ofis ortamında çalışanlarının çıktı alma yetki ve sorumluluklarını netleştirmek durumundadır. Ofislerde çalışanların sadece yetkileri dâhilinde olan bir dosyayı kâğıda dökülebilmek için yazıcıların yanına kadar gidip, bizzat parmak iziyle çıktı alınabilmesine olarak tanıyan bir teknik

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

altyapı tercih edilmelidir. Buradaki asıl amaç, kimlik doğrulaması özelliği aracılığıyla kullanıcı erişim kontrolünü sağlamak ve yazıcıların yetkisiz kullanıma karşı korunmasıdır. Dolayısıyla yazdırma işleminden sonra tepside yanlışlıkla unutulmuş (gizli) belgelerin açığa çıkmasının önüne geçilecektir. Böylelikle çıktılar doğrudan ilgili personelin denetiminde ve sadece yetkili personel tarafından alınabilmektedir. Ayrıca çok işlevli yazıcıların bellek depolarında bulunan gizli bilgilerin her türlü siber saldırılara karşı korunması için gerekli asgari güvenlik tedbirlerinin alınması zorunludur.

Başta kamu kurumları olmak üzere, stratejik konularda iştiğal eden özel teşebbüslerin, personel nezdinde kurumsal güvenlik inşası adına, güvenli atık yönetimi esaslarını kurum kültürüne dâhil etmelidir. Bunun yanında, tüm stratejik kurumlarda düzenli hizmet-içi eğitimler aracılığıyla hem personelin atık istihbaratının stratejik önemi hususunda algısının yükseltilmesi ve temel bilincin kazandırılması sağlanır iken, hem de atık istihbaratına yönelik istihbarata karşı koyma birikimlerinin güncellenmesi sağlanacaktır.

Tüm kamu/özel stratejik kurumlarda çeşitli hizmetlerin dış kaynak kullanımı (outsourcing) yoluyla ifa edilmesi, son yıllarda genel bir uygulama olarak sık sık karşımıza çıkmaktadır. Bu anlamda maliyet disiplini ve tasarruf politikaları çerçevesinde, kurumların temizlik işlerinin de taşeron firmalara devredilmesi, neredeyse kamu/özel tüm kurum ve kuruluşlar tarafından tercih edilen bir yönetim stratejisidir. Ancak sınırlı kontrolün var olduğu taşeronluk müessesesi bünyesinde çalışan her temizlik işçisinin kriminal özgeçmişleri, ayrıntılı bir biçimde incelenmelidir. Çünkü kurumların tüm kademelerinde personellerin ofislerine doğrudan giriş-çıkış yetkisine sahip ve daha sınırlı mali teklifler ya da daha sıradan sosyal mühendislik faaliyetleriyle angaje edilmeye müsait bir kitleden söz edilmektedir. Bunun yanı sıra ilgili taşeron firma bünyesindeki temizlik işçilerinin görevlerini ifa ederken de sürekli gözetim altında

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

bulundurulmaları son derece faydalı olup; her ne sebeple olursa olsun ofis atıklarının üçüncü taraflara intikali engellenmelidir.

Gün içerisinde konut ve ofis ortamında biriktirilen atık materyallerin insani çevreden uzaklaştırılması sürecinde, artık malzemelerin “rutin dışına çıkılarak” farklı farklı çöp konteynerlerine bırakılması, başka bir ifadeyle sürekli aynı çöp konteynerlerinin veya atık sahalarının kullanılmaması, ilgili süreci takip ve tarassut ile görevli üçüncü tarafların istihbarat faaliyetlerini boşa çıkaracaktır. Bu noktada istihbarata karşı koyma faaliyetleri kapsamında atık materyallerin birkaç parçaya bölünerek, farklı çöp konteynerlerine veya atık sahalarına bırakılması da alternatif bir seçenek olarak değerlendirilebilir.

Öte yandan, kamuya açık alanlarda bulunan çöp konteynerlerinin ve yakın çevresinin (herhangi bir müdahale olup olmadığı hususunda) düzenli olarak gözlenmesi, adeta alışkanlık haline getirilmeli ve dikkat çekici bir değişikliğin veya müdahalenin varlığı tespit edildiği takdirde, muhtemel bir atık istihbaratı saldırısına maruz kalındığı sonucu çıkarılarak, tedbirler artırılmalıdır. Bu tedbirlerin başında ise çöp konteynerlerinin kamuya açık ya da ortalık alanda bulunması yerine, daha korunaklı ve gürültü çıkaran bir metal malzemedan yapılmış olması faydalı olacaktır. Ayrıca çöp konteynerlerinin birkaç zincirle bulunduğu yere sabitlenmesi de, üçüncü taraf kaynaklı saldırılara karşı caydırıcı bir uygulama olacaktır.

Diğer taraftan genel asayiş uygulamaları açısından da çöp konteynerlerinin düzenli gözlenmesi ve kontrolü de çok önemlidir. Çünkü güvenlik, narkotik ve asayiş olaylarında kullanılan materyaller, genelde olayın faileri tarafından çöp konteynerlerine veya atık sahalarına bırakılabilmektedir. Kolluk kuvvetlerinin, adli olayların soruşturma safhasında delillendirme adına, özellikle çöp ve atık sahaları önemli ipuçları içerebilmektedir. Ayrıca patlayıcı maddelerin çöp konteynerlerine atılmasıyla düzenlenen terör saldırıları da yakın geçmişte terör örgütleri tarafından yaygın bir strateji olarak tercih edildiği hatırlanmalıdır.

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

12 Şubat 1994 tarihinde Tuzla Piyade Okulu yakınlarında tren istasyonundaki çöp kutusuna konulan bomba nedeniyle beş yedek subay öğrenci ve bir sivil toplam altı kişi hayatını kaybetmiş ve 29 kişi de yaralanmıştır.¹⁶ 28 Ağustos 2006 tarihinde ise Muğla'nın Marmaris ilçesinde, biri minibüste ve ikisi çöp kutusunda olmak üzere, üç ayrı yerde meydana gelen patlamalar sonucu 10 İngiliz turist ile 11 Türk vatandaşı yaralanmıştır.¹⁷ Bölücü terör örgütü PKK da İstanbul Güngören'de 2008 yılında vatandaşları hedef almış ve çöp tenekesine yerleştirilen bombanın patlamasından 10 dakika sonra 50 metre ileride, yine bir başka çöp tenekesinde daha güçlü bir patlama yaşanmıştır.¹⁸ 30 Aralık 2015 tarihinde de Hendek Operasyonları kapsamında Mardin'de bölücü teröristlerin çöp poşetine tuzakladığı 150 kiloluk patlayıcı, polis ekipleri tarafından yerinde imha edildi.¹⁹

İstihbarata karşı koyma prensipleri bakımından kâğıt öğütücüleri çok önemli bir işleve sahiptir. Yüksek gizlilik derecesine haiz evraklar veya ticari sır ya da fikri mülkiyet haklarına ilişkin gizli bilgilerin yer aldığı her türlü belge, kesinlikle kâğıt öğütücüleri vasıtasıyla imha edilmelidir. Ancak düz kesimli normal bir kâğıt öğütücüsünden gelen bir torba kıyılmış kâğıt parçası, yeterli zamana ve sabra sahip "mahir ellerde" yeniden bir araya getirilebileceği unutulmamalıdır. Bu nedenle, özellikle çapraz kesimli öğütücüler tercih edilmeli ve ortaya çıkan atıklar her zaman son bir kez daha karıştırılarak geri dönüşüme gönderilmelidir.

16 "Caniler Aranızda", *Milliyet*, <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1994/02/13>, (Erişim Tarihi: 07.10.2021).

17 "Marmaris'te Art Arda Üç Patlama: 10'u İngiliz Turist, 21 Yaralı", *Haberler*, <https://www.haberler.com/marmaris-te-art-arda-3-patlama-10-u-ingiliz-haberi/>, (Erişim Tarihi 08.11.2021).

18 "Vali Güler: 13 kişi Yaşamını Yitirdi", *Haberler*, <https://www.haberler.com/vali-guler-13-kisi-yasamini-yitirdi-haberi/>, (Erişim tarihi 08.10.2021).

19 "Mardin'de 150 Kilogramlık Bomba İmha Edildi", *Sabah*, <http://www.sabah.com.tr/gundem/2015/12/30/mardinde-150-kilogramlik-bomba-imha-edildi>, (Erişim Tarihi 09.10.2121).

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

SONUÇ

Atık istihbaratına ilişkin alan yazında nicel ve nitel anlamda yeterince araştırma yapılmamış olması, bu konunun sahip olduğu stratejik önemi kesinlikle azaltmamaktadır. Çünkü atık istihbaratının asıl önemi, diğer bilgi toplama yöntemleriyle bir arada uygulanmasıyla ortaya çıkan tamamlayıcı ve doğrulayıcı özelliğinden (yeteneğinden) kaynaklanmaktadır.

Atık istihbaratı, sosyal mühendisliğin en dikkat çekici yöntemlerinden biri olan “çöplük dalışı” tekniğiyle hedef unsura ait medikal, ekonomik, askeri, siber ya da bilimsel veri ve bilginin temin edilmesini sağlayan, göreceli olarak düşük maliyetli ama getirisi oldukça yüksek bir bilgi toplama yöntemidir. Bu anlamda, belli başlı istihbarat üretim yöntemleri doğrultusunda, atık istihbaratıyla alakalı alt disiplinler oluşturulmalı ve ilgili konu başlıklarında uzmanlaşma (medikal, endüstriyel, ekonomik, askeri, siber vb.) sağlanmalıdır.

Atık istihbaratından beklenen yararlar çerçevesinde, hedef unsurun istem dışı kaybettiği veya herhangi bir yerde unuttuğu nesnelere elde edilecek bilgiler, aynı amaca hizmet etmekle birlikte, atık istihbaratının kavramsal çerçevesiyle uyum sağlamamaktadır. Atık istihbaratı, içeriği itibarıyla sınırlı teknoloji ve düşük maliyet yaklaşımı çerçevesinde farklı bir bakış açısı gerektiren, ancak yüksek uzmanlığa ihtiyaç duyulmayan ve kolay uygulanabilir, özel bir bilgi toplama yöntemidir. Ancak, unutulmamalıdır ki, istihbarata karşı koyma prensipleri açısından atık istihbaratı kaynaklı girişimler nedeniyle ortaya çıkan güvenlik zafiyetlerinin ortadan kaldırılmasını, sadece kağıt öğütücüleri benzeri çeşitli cihazların kullanımına indirgemek ya da mahalledeki atık toplayıcılarının disipline edilmesi gibi palyatif tedbirler doğrultusunda çözülebilecek bir sorun olarak değerlendirmek mümkün değildir. Çünkü sorunun asıl kaynağı, insan unsurudur. Bu noktada özellikle kurum personelinin yeterli güvenlik

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

bilincine sahip olması, bunun için de kurumsal eğitimler ve düzenli uyarılar, son derece önemlidir.

Öte yandan günümüzde ABD Ordusu'nun atık istihbaratına ayrılmış birçok birimi bulunmaktadır ve sınıflandırılmış atıkların uygun şekilde analizi sonrası bertaraf edilmesi için her yıl milyonlarca dolar yatırım yaptıkları bilinmektedir. Diğer taraftan yüksek katma değerli teknolojik bilgilere sahip olan şirketler de çöplerine ve atıklarına azami ölçüde dikkat göstermekte ve gerekli güvenlik bilinci ile her geçen yıl teknik altyapıyı güçlendirmektedirler.²⁰

Bu nedenle atık istihbaratına ilişkin organizasyonel bir yapılanma, yani istihbarat teşkilatları bünyesinde konunun sistematik bir altyapıya kavuşturulması, son derece stratejik bir girişim olarak genel istihbarat faaliyetlerine, uygulamada sınırsız yararlar sağlayabilecektir. Bu yapılanma içerisinde muhakkak, mahalle çöp toplayıcılarından ve evsizlerden yararlanılmalı ve aktif işbirliği yapılmalıdır. Bu işbirliğinin idari çerçevesi ise, ilgili kişilerin kaynak olarak kullanımını da içermelidir. Bu sayede, kontrolsüz bir kitlenin de (çöp toplayıcıları ve evsizler) disipline edilmesi, kolluk kuvvetleri marifetiyle takip ve kayıt altına alınması ve böylelikle olası güvenlik tehditlerinin de bertaraf edilmesi sonucu ortaya çıkacaktır.

²⁰ Ira Winkler, "Case study of Industrial Espionage Through Social Engineering", *Paper presented at the Proceedings of the 19th Information Systems Security Conference*, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.36.115&rep=rep1&type=pdf>, (Erişim Tarihi: 03.10.2021), s. 6.

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

KAYNAKÇA

“Atık Yönetimi Yönetmeliği”, *Resmi Gazete*, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2015/04/20150402-2.htm>, (Erişim Tarihi: 13.10.2021).

“Caniler Aranızda” *Milliyet*, <http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/Arsiv/1994/02/13>, (Erişim Tarihi: 07.10.2021).

“Kumpasçı Askerlere FETÖ’nün Maddi Desteği İddianamede”, *Anadolu Ajansı*, <https://www.memurlar.net/haber/959058/kumpasci-askerlere-fetonun-maddi-destegi-iddianamede.html>, (Erişim Tarihi: 06.10.2021).

“Mardin’de 150 Kilogramlık Bomba İmha Edildi”, *Sabah*, <http://www.sabah.com.tr/gundem/2015/12/30/mardinde-150-kilogramlik-bomba-imha-edildi>, (Erişim Tarihi: 09.10.2121).

“Marmaris’te Art Arda Üç Patlama: 10’u İngiliz Turist, 21 Yaralı”, *Haberler*, <https://www.haberler.com/marmaris-te-art-arda-3-patlama-10-u-ingiliz-haberi/>, (Erişim Tarihi: 08.11.2021).

“Mossad’ın İdrar Casusluğu”, *Milliyet*, <https://www.milliyet.com.tr/dunya/mossad-in-idrar-casuslugu-5333813>, (Erişim Tarihi: 21.12.2021).

“Stalin, Mao’nun Dışkısını Neden İnceletti?”, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2016/01/160129_stalin_mao, (Erişim Tarihi: 20.12.2021).

“Tennant Co. versus Advance Machine Co., Inc. No. C6-83-1961. 355 N.W.2d 720”, *Leagle*, <https://www.leagle.com/decision/19841075355nw2d7202994.xml>, (Erişim Tarihi: 17.10.2021).

“Vali Güler: 13 Kişi Yaşamını Yitirdi”, *Haberler*, (<https://www.haberler.com/vali-guler-13-kisi-yasamini-yitirdi-haberi/>), (Erişim Tarihi: 08.10.2021).

ULUSLARARASI KRİZ VE SİYASET ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

ALTINTAŞ, Kadir Murat-Sebahattin Asal, *Ekonomik İstihbarat Kapsamında Endüstriyel Espiyonaj: Ticari Tüzel Kişilikler Açısından Endüstriyel Casusluğun Stratejik Önemi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara 2021.

BAYRAKTAR, Gökhan, "Harbin Beşinci Boyutunun Yeni Gereksinimi: Siber İstihbarat", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 3(1), 2014, s. 120-135.

GERAGHTY, Tony, *Beyond the Front Line: The Untold Exploits of Britain's Most Daring Cold War Spy Mission*, HarperCollins, London 1996.

GÜLDİKEN, Nevzat, "Bilginin Elde Edilmesi ve Korunmasında Ekonomik İstihbarat Sistemlerinin Rolü", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, 7(2) 2006, s. 119-147.

İŞİK, Nihat vd., "Bölgesel Kalkınma Farklılıklarının Giderilmesinde Bir Politika Aracı Olarak Kalkınma Ajansları", *Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(29), 2010.

LISI, Richard A. Di, "California v. Greenwood: Police Access to Valuable Garbage, 39 Case W. Res. L. Rev. 955 (1988-1989)" *Case W. Res. L. Rev.*, <https://scholarlycommons.law.case.edu/caselrev/vol39/iss3/13> (Erişim Tarihi: 04.10.2021).

MARKOFF, John-Matt Richtel, "Oracle Hired a Detective Agency To Investigate Microsoft's Allies", *The New York Times*, <https://www.nytimes.com/2000/06/28/business/oracle-hired-a-detective-agency-to-investigate-microsoft-s-allies.html>, (Erişim Tarihi: 05.10.2021).

MİJALKOVIĆ, Sasa, "Trash Intelligence as a Method in Intelligence and Security", *Criminal Police University*, <http://jakov.kpu.edu.rs/bitstream/handle/123456789/652/650.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, (Erişim Tarihi: 04.10.2021).

WINGO, Harry, "Dumpster Diving and the Ethical Blindspot of Trade Secret Law", *Yale Law & Policy Review*, 16(195), 1997, s. 195-219.

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

WINKLER, Ira, Case Study of Industrial Espionage Through Social Engineering", *Paper Presented at the Proceedings of the 19th Information Systems Security Conference*, <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.36.115&rep=rep1&type=pdf>, (Erişim Tarihi: 03.10.2021).

STRUCTURED ABSTRACT

The first of the two stages of intelligence production procedure is information gathering process. Technology-based methods such as human intelligence, technical intelligence, open source intelligence, social media intelligence, financial intelligence or geospatial intelligence can be assessable among main information gathering methods that are widely used nowadays. Apart from the information gathering methods mentioned above, which have been extensively researched in the literature, another methodology that is carried out through the investigation and subsequent analysis of waste or garbage, is as strategically important as other information gathering methods. We can summarize this intelligence production method in general terms as the examination of any liquid or solid material that has been left out of use by human beings “to find something useful”. Although it is an intelligence production method that is easily applicable and requires a more limited technological infrastructure compared to others, the phrase “one person’s trash is another person’s treasure” actually reflects the mental background of this type of activities.

“Residuals”, which we can be described as garbage, waste, scrap, rubble or cubes, are almost an indispensable element of the daily life of modern people today. Materials that arise as a result of people’s socio-cultural, technological, economic or physiological activities and that have no meaning/importance in terms of an individual’s life, in other words, that cannot be reused by people, generally have to be removed from the social environment in which they live. Thus, a vicious circle from people to garbage centers and/or recycling facilities begins and almost a closed system emerges.

The basic assumption of trash intelligence, which enables data and information to be provided in many different fields (from industrial

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

espionage to medical intelligence, from counter-intelligence to cyber espionage), is careless of people about properly disposing of their waste or rubbish. “Residual materials”, which have been taken out of use by the “target” but whose physical integrity has not been damaged or have lost their quality partially, are almost a treasure by the third parties who know how to evaluate them.

Trash intelligence is a relatively low-cost but highly profitable information collection method that provides medical, economic, military, cyber or scientific data and information about the target with the “dumpster diving” technique, which is one of the most remarkable methods of social engineering. With trash intelligence, it is aimed to reach information findings by researching and analyzing the garbage or waste material left behind by the target.

Access to deleted files by making a trashed computer functional, or flight tickets, post-its, USBs, prototypes, records that are not completely destroyed, appointment books, expired contracts, etc. materials are generally concerned about trash intelligence. Although tracking and seizing the industrial wastes of the competitor company is not considered as ethical in the corporate world, the “research and investigations” carried out in the offices or in the waste boxes of the companies cannot be avoided.

On the other hand, leaving any material in a public place or throwing it in the trash means that these materials are no longer legally private property. Therefore, there are no legal obstacles to the seizure and evaluation of these waste materials by third parties. In this sense, the possible working areas of trash intelligence can be not only garbage areas, but also the immediate surroundings of the meeting tables, the waste baskets of the common social areas or the waste fields in front of the residences.

In a virtual environment where there is limited control, all kinds of cyber threats can create serious dangers for individuals and corporations. Let's put it like this; Are the files (information) that are deleted in computers, tablets or mobile communication devices, really deleted? In other words, does cleaning virtual trash cans mean that these files are no longer accessible? Unfortunately, it is not possible to answer these questions in favourably. Therefore, although files on the desktop are usually the target of cyber-attacks, the information contained in virtual trash cans creates serious security vulnerability for individuals and institutions.

The primary purpose of this study is to establish the basic conceptual framework of trash intelligence as an intelligence collection method that has not been adequately researched in the literature, but has wide use in practice. In addition, it is to emphasize the strategic importance of trash intelligence, as a concept that can be used simultaneously with all current intelligence fields without exception. This study also aims to create a general visionary framework for implementation of this method in terms of the principles of counter intelligence. In this sense, the data related to the research were obtained through document analysis, one of the qualitative research techniques, and the descriptive analysis method was preferred.

However, it should not be forgotten that, in terms of the principles of counter intelligence, it is not possible to evaluate the elimination of security weaknesses caused by trash intelligence-based initiatives as a problem that can be solved only by reducing the use of various devices such as paper shredders or by means of palliative measures such as disciplining the waste collectors.. Because the real source of the problem is human beings. At this point, it is extremely important for the personnel in an institution to have sufficient security awareness, and for this, institutional trainings and regular warnings are extremely important.

İSTİHBARATA KARŞI KOYMA PRENSİPLERİ BAKIMINDAN ATIK İSTİHBARATININ STRATEJİK ÖNEMİ VE KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

For this reason, an organizational structure regarding trash intelligence, that is, providing a systematic infrastructure within the intelligence agencies, will provide unlimited benefits in practice to other intelligence activities as a highly strategic initiative. Within this structure, neighbourhood garbage collectors and homeless people should definitely be benefited and active cooperation should be made. The administrative framework of this cooperation should also include the use of relevant persons as agents. In this way, an uncontrolled community (garbage collectors and homeless people) will be disciplined, surveillance and recorded by law enforcement, and thus, possible local security threats will also be eliminated.